

К.В. Киричишина
В.О. Рідкодубська
О.О. Семенів
В.М. Куньєва

РОСЛИНИ В МІФАХ ТА ЛЕГЕНДАХ



ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 28.59Я72

УДК 581

К43

Рецензенти:

районний методист відділу освіти Хмельницького району

Лисиченко Наталя Сергіївна;

вчитель біології Грузевицької ЗОШ І–ІІІ ст.

Завальнюк Ірина Володимирівна;

вчитель біології Олешинської ЗОШ І–ІІІ ст.

Дика Ольга Борисівна

Киричишина К.В., Рідкодубська В.О.,

Семенів О.О., Куньєва В.М.

К43 Рослини в міфах та легендах. — Тернопіль:

Навчальна книга — Богдан, 2012. — 176 с.

ISBN 978-966-10-0643-9

Пропоноване видання містить цікаві міфи та легенди про найпоширеніші рослини, походження їхніх назв і магичні властивості.

Для школярів, студентів та широкого кола читачів.

ББК 28.59Я72

УДК 581

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

ISBN 978-966-10-0643-9

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

Вступ

Чи відомо вам, що таке флора? Флора — це історично складена сукупність видів рослин, які ростуть на певній території.

Така незвичайна для нас назва виникла від латинського слова «floris», що в перекладі означає «квітка». У стародавніх римлян Флора була богинею квітів і юності. Згодом її стали отожднювати із давньогрецькою богинею квітів Хлорис, або Хлоридою. На честь богині квітів римляни влаштовували великі й гучні народні гуляння, які називали флораліями. В такі дні люди прикрашали себе, свої оселі й навіть свійських тварин гірляндами з барвистих квітів.

Цікаво, що значна частина легенд, пов'язаних із рослинами, виникла на основі давніх міфологічних вірувань та уявлень. Це — легенди про переселення душ, перевтілення людей у рослини. Часто про походження однієї рослини існує декілька легенд, тому подати їх усіх у цьому посібнику неможливо. Пропоноване вашій увазі видання містить легенди, що дуже нагадують казки.

Наприклад, маленька литовська казка розповідає, як на Землі з'явилися дерева:

«У давні-прадавні часи жила-була добра королева вужів Егле. І були в неї дочка та двоє синів. Розгнівалися якось на королеву боги й перетворили її на журливу ялину. Не пошкодували й діток: дочка стала полохливою осикою, а сини-брати — дубом та ясенем. Відтоді ростуть ці дерева нерозлучно».

У легендах нас зачаровує романтизація рослинного світу, заглиблення у внутрішній світ людини. Цікаві й повчальні, вони допомагають нам пізнавати, любити і берегти живу природу.

ГОРИЦВІТ ВЕСНЯНИЙ

Adonis vernalis



Ця квітка трапляється на Україні в лісостепових і степових районах, у Криму, зрідка — на півдні Полісся.

Латинська назва «адоніс» походить від імені фінікійського бога сонця Адона, котрий, за легендою, щорічно вмирав і щовесни воскресав, як ця квітка.

«Колись на землі легендарної Еллади жив небаченої краси юнак, — розповідає один із *давньогрецьких міфів*. — Звали юнака Адоніс, він був сином кіпрського царя.

Якось юнак відпочивав у затінку крислатого дуба. Поруч — довгий спис, лук і сагайдак зі стрілами. Неподалік у траві, біля впольованої сарни, вляглися вірні мисливські пси, які теж відпочивали.

На ту пору проходила тут Афродіта, богиня кохання. Поглянула на юнака і застигла вражена: такого красеня вона не бачила досі навіть серед богів-олімпійців. І золотокоса богиня, яка звикла дарувати іншим тремтливу квітку кохання, цього разу за-

СТОКРОТКИ БАГАТОРІЧНІ

Bellis perennis

Стокротки багаторічні ростуть по схилах у лісових та лісостепових районах, на луках, у гаях. Як декоративні рослини їх розводять по всій території України.

Ця невеличка, біленька або рожевувата квіточка, що утворює прекрасні бордюри на наших клумбах, має дуже красиву легенду про своє походження. Вона розповідає:

«Пресвята Богородиця, бажаючи порадувати маленького Ісуса й подарувати йому серед зими вінок живих квітів, не знайшла жодної квітки на пригнічених холодом полях й вирішила зробити їх сама із шовку.

І ось серед багатьох інших, зроблених нею, особливо сподобались немовляті Ісусові одні маленькі квіточки. То були стокротки, виготовлені з жовтої матерії й грубих білих ниток. Виготовляючи їх, Пресвята Богородиця не раз колола свої пальці голкою, і краплини крові



подекуди забарвили ті нитки у червонуватий або рожевий колір.

Квіти ці так сподобались маленькому Ісусові, що він зберігав їх цілу зиму як коштовність, а коли настала весна, посадив у долині Назарету й почав поливати. І раптом штучні квіти ожили, пустили коріння і, розростаючись дедалі більше, переселяючись із однієї країни в іншу, розійшлись по усій землі. І тепер, як спогад про те диво, ці чарівні квіточки цвітуть від ранньої весни до глибокої осені. Нема в світі країни, де їх не зустрінеш».

За іншою легендою, маргаритки називають «квітами Пресвятої Діви Марії», а про походження цієї назви розповідають ось що:

«Коли Пресвята Діва Марія отримала від архангела Гавриїла благу вість, то вирушила повідомити про це свою родичку Єлизавету. Їй довго довелося йти горами й долинами Іудеї. Коли вона йшла полями, усюди, де тільки ступала нога майбутньої Богоматері, виростили маленькі блискучі білі квіточки, отож увесь шлях її, позначений ними, немовби утворював квіткову доріжку. Ті квіти — наші скромні білі стокротки. Білі, як сяєво німба, пелюстки їхні нагадували славу Божу, а золота середина — священний вогонь, який палав у серці Марії».

А ще, кажуть, було так:

«Коли Пресвята Діва Марія ще дитиною дивилася вночі на небо, всіяне численними

любистком, волошками, барвінком, ромашками?

— Ні тобі вигляду, ні запаху. Вся земля має цвісти тільки нами.

Почалася справжня війна, і багато квітів зникло з лиця землі. Тоді зібралися квіти і пішли до Бога на раду. Кожна квітка доводила Богові свою правоту. Лише одна квіточка мовчала.

— А ти чому мовчиш? — запитав Бог.

— Мені неприємно слухати оту хвальбу, — мовила та. — Оскільки ми живемо на землі, то мусить бути нам усім місце на ній. Одне лише мене засмучує, що впродовж короткого часу даруємо ми людям свою красу.

— А як твоє ім'я? — запитав Бог.

— Немає у мене імені.

— Імені не має, а пхається до Бога з порадами, — сказала Ружа.

— Буде тобі ім'я, — сказав Бог. — Віднині довіку бути тобі безсмертником».

Література

1. Барна Л.С., Яцук Г.Ф., Герасименко М.Б. Біологія. Скарбниця народних знань. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2007. — 168 с.
2. Живі смарагди України. Оповіді про рослини. — К.: Молодь, 1990. — 224 с.
3. Заверуха Б.В. Квіти дванадцяти місяців. — 2-е вид. доп. і перероб. — К.: Урожай, 1986. — 176 с.
4. Заверуха Б.В., Ратушний М.Я. Зелений розмай. — К.: Веселка, 1978. — 80 с.
5. Злотницький М.Ф. Квіти в казках і переказах /пер. з рос. П.Ф. Кравчука. — К.: Довіра, 1992. — 207 с.

Зміст

ГОРИЦВІТ ВЕСНЯНИЙ Adonis vernalis	4
ПЛЮЩ ЗВИЧАЙНИЙ Hedera helix	7
ВЕНЕРИНІ ЧЕРЕВИЧКИ ЗВИЧАЙНІ Cypripedium calceolus	9
ПІВНИКИ Iris germanica	14
АЗАЛІЯ ПОНТІЙСЬКА (РОДОДЕНДРОН ЖОВТИЙ) Azalea pontica (Rhododendron luteum)	16
КАЛИНА ЗВИЧАЙНА Viburnum opulus	19
АЇР ТРОСТИНОВИЙ (ТАТАРСЬКЕ ЗІЛЛЯ) Acorus calamus	23
ФІАЛКА ТРИКОЛІРНА Viola tricolor	25
ВИШНЯ ЗВИЧАЙНА Cerasus vulgaris	30
НЕОПАЛИМА КУПИНА (ЯСЕНЕЦЬ)	32
ЛАВР БЛАГОРОДНИЙ Laurus nobilis	34
ПЕРВОЦВІТ ВЕСНЯНИЙ (ПРИМУЛА) Primula veris.....	35
КОНВАЛІЯ ЗВИЧАЙНА Convallaria majalis.....	42

ЛАТАТТЯ БІЛЕ	
Nymphaea alba.....	46
ШИПШИНА ТРАВНЕВА	
Rosa majalis.....	54
ГВОЗДИКА РІЗНОБАРВНА	
Driantus versicolor.....	58
КАПУСТА ГОРОДНЯ	
Brassica oleracea.....	63
КАРТОПЛЯ	
Solanum tuberosum.....	65
ЛЮБКА ДВОЛИСТА	
Platanthera bifolia.....	66
ПІВОНІЯ ВУЗЬКОЛИСТА	
Paeonia tenuifolia.....	68
ВОДЯНИЙ ГОРІХ ПЛАВАЮЧИЙ	
Trapa natans.....	71
МЕЧ-ТРАВА	72
ДИВОСИЛ ВИСОКИЙ (ОМАН ВИСОКИЙ)	
Inula helenium.....	75
ВОЛОШКА СИНЯ	
Centaurea cyanus.....	76
БАРВІНОК ТРАВ'ЯНИСТИЙ	
Vinca herbacea.....	81
ЛІЛІЯ БІЛА	
Lilium condidum.....	86

СТОКРОТКИ БАГАТОРІЧНІ	
Bellis perennis.....	95
МИРТ ЗВИЧАЙНИЙ	
Myrtus communis.....	101
ТЮЛЬПАН	
Tulipa L.....	106
ГІАЦИНТ	
Hyacinthus L.....	110
ЛОТОС	
Nymphaea lotus.....	112
ХРИЗАНТЕМА	
Chrysanthemum L.....	116
МАК ДИКИЙ	
Papaver rhoeas.....	120
НАРЦИС	
Narcissus L.....	130
КАМЕЛІЯ	133
НЕЗАБУДКА ПОЛЬОВА	
Myosotis arvensis.....	136
БУЗОК ЗВИЧАЙНИЙ	
Syringa vulgaris.....	141
АКОНІТ ДІБРОВНИЙ	
Aconitum nemorosum	144
ЧОРНОБРИВЦІ	146
ОМЕЛА БІЛА	
Viscum album	148

ПІДСНІЖНИК ВОРОНОВА	
Galanthus woronowii	149
РЯСТ ПОРОЖНИСТИЙ	
Corydalis cava	150
ЧЕМЕРНИК ДУХМЯНИЙ	
Helleborus odorus	151
ВОВЧІ ЯГОДИ ЗВИЧАЙНІ (ВОВЧЕ ЛИКО)	
Daphne mezereum.....	152
АДІАНТУМ (ВОЛОССЯ ВЕНЕРИ)	
Aqiantum capillus-veneris.....	154
ДЕРЕН ЗВИЧАЙНИЙ (КИЗИЛ)	
Cornus mas.....	155
АНДРОМЕДА БАГАТОЛИСТА	
Andromeda polifolia	157
ТРОЯНДА ДАМАСЬКА	
Rosa damascena.....	158
ЦМИН ПІЩАНИЙ (БЕЗСМЕРТНИК)	
Helichrysum arenarium.....	167
Література	169



Навчальне видання

КИРИЧИШИНА Катерина Віталіївна
РІДКОДУБСЬКА Віра Олександрівна
СЕМЕНІВ Ольга Олександрівна
КУНЬЄВА Валентина Михайлівна

РОСЛИНИ В МІФАХ ТА ЛЕГЕНДАХ

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Антоніна Павліченко*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Олени Захарійчук*

Підписано до друку 28.01.2011. Формат 70х90/32.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Умовн. друк. арк. 6,38.
Умовн. фарбо-відб. 25,58.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-0643-9



9 789661 006439